

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Šikulová, V. 1958: Moravská pohřebiště z mladší doby hradištní. *Pravěk východní Moravy I*, 88–162.

Resumé

Majetín (Bez. Olomouc). Frühes Mittelalter. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

METYLOVICE (OKR. FRÝDEK-MÍSTEK)

Kostel Všech svatých, p. č. 149/1. Novověk. Kostel, hřbitov. Záchranný výzkum.

V roce 2009 proběhl v souvislosti se stavbou „Revitalizace centra obce“ záchranný archeologický výzkum kolem kostela Všech svatých v obci Metylovice. Kostel se nachází přibližně ve středu obce, v bezprostřední blízkosti hlavní silnice pokračující na J do Frýdlantu a na SZ do Palkovic. Plocha výzkumu se omezila na prostor mezi již odebranou původní a plánovanou hřbitovní zdí. Přes relativně malý stavební zásah do prostoru kolem kostela bylo narušeno 32 kostrových hrobů spadajících do staršího novověku, konkrétně 16.–17. století. Je tedy pravděpodobné, že se zde pohřbívalo ještě před vysvěcením (1653) či dokonce před dokončením (někdy po roce 1577) kostela sv. Vavřince (dnes Všech svatých). V severní části plochy se nekropole zužovala zpět ke kostelu a archeologické situace zde nebyly zjištěny, což lze říci i o okolí márnice a trojúhelníkové ploše JV od kostela, kde stavební výkopové práce rovněž probíhaly. Byly zde nalezeny i fragmenty pozdně středověké keramiky (15. století), svědčící o starším osídlení této části obce, ale pouze jako intruze v novověkých vrstvách.

Peter Kováčik, Martin Moník

Resumé

Metylovice (Bez. Frýdek-Místek), Všech svatých Kirche, Parz. N. 149/1. Neuzeit. Kirche, Kirchhof. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

Hradiště Mikulčice-Valy, akropole, plocha „Palác 2010“ (č. 86). Starohradištní a středohradištní období. Hradiště, sídliště, hroby. Ověřovací výzkum.

V roce 2010 byla v Mikulčicích zahájena realizace přeshraničního česko-slovenského projektu ESF „Archeologický park Mikulčice-Kopčany“, část označená pracovním „kostely“. Záměrem projektu je vyzdvižení půdorysů zděných staveb v Mikulčicích do podoby nízkých zídek a tím atraktivnější těchto objektů pro návštěvníky památky. Na slovenské straně má projekt přispět k památkové obnově a nové prezentaci kostela sv. Margity Antiochijské. Hlavním partnerem projektu je Masarykovo muzeum v Hodoníně, vedlejším partnerem na české straně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.; hlavním partnerem na slovenské straně je Obec Kopčany, vedlejším partnerem Rímskokatolická cirkev, farnost Kopčany.

Mikulčické pracoviště ARÚB zajišťuje u každého z objektů archeologickou přípravu pro stavební práce. Cílem ověřovacího archeologického výzkumu je revize a dopl-

nění výsledků původního výzkumu z 50.–60. let minulého století. Dílčími úkoly jsou ověření a detailní dokumentace reliktů staveb, řešení stratigrafických, chronologických, stavebně-historických a stavebně-technologických otázek. Archeologická část prací končí překrytím reliktů staveb geotextilií a opětovným zahrnutím. Poté jsou na povrchu terénu, přesně nad původními půdorysy (ale na dostatečné mezivrstvě) založeny nové stavby v podobě nízkých kamenných podezdívek.

V první fázi výzkumu jsou odstraněny recentní navažky. Poté je začištěn a nově dokumentován terén dosažený v 50.–60. letech. Následně jsou kladeny detailní řezy ke sledování stratigrafických a stavebně-historických otázek. Současně jsou odebrány vzorky pro exaktní analýzy. Principem všech uvedených prací je maximální šetrnost k intaktním archeologickým terénům v zájmu jejich uchování pro budoucí bádání.

Jako první akce v rámci projektu „kostely“ byl v letech a podzimních měsících 2010 zkoumán prostor „paláce“, podrobený výzkumu již v roce 1958–59 pod vedením J. Poulíka (1975). Ukázalo se, že dnes dochovaný půdorys není zcela autentickým reliktem stavby. Negativ „paláce“ zjištěný v 50. letech byl v následujících letech vícekrát upravován a doplňován ve snaze prezentovat objekt návštěvníkům památky v podobě odkryté výzkumem. Nakonec byl tento záměr opuštěn, objekt byl zasypan a půdorys stavby vyskládán plochými kameny v úrovni povrchu terénu.

Řezy vedené při novém výzkumu 2010 přes „zdivo“ prokázaly, že v jádru jde o autentický negativ s intaktními zbytky původního základového zdiva, resp. maltového lůžka. Byla potvrzena šířka celé stavby přibližně 10 m. V případě délky stavby došlo ke korekci: průkazně doložená minimální délka stavby nečiní 26 m, jak se uvádí v literatuře (Poulík 1975), ale pouhých přibližně 20 m. Skutečnou délku „paláce“ neznáme, protože celé západní ukončení stavby chybí – bylo snad zničeno mladohradištním osídlením.

Mocnost kulturní vrstvy v místě „paláce“ je relativně velmi malá. Toto původně patrně nejvýše položené místo akropole bylo v minulosti silně přirozeně erodováno a současně porušováno antropogenními zásahy včetně moderní orby (Poláček 2010; max. nadm. v. 161,90 m). Proto se u „paláce“ na rozdíl od kostelů nedochovala souvislá destrukční křivka – byla patrně odříznuta orbou a zachovala se jen v těch místech, kde proklesla do výplňové jamy. To jsou také jediná místa, kde bylo možné sledovat výraznější sídlištní stratigrafii. Nikde se však nedochovala kompletní stratigrafie od povrchu k podloží – vše bylo výzkumem v 50. letech odstraněno. Původní úroveň podlahy „paláce“ neznáme – nacházela se ještě nad nejvyšší (v roce 2010) dochovanou úrovní intaktních archeologických sedimentů (blok zeminy nad objektem 353 s nadm. v. 161,36 m). To je také nejspíš hlavní důvod, proč se nedochovalo prakticky nic z hmotné výbavy „paláce“.

Zahloubené sídlištní objekty v prostoru „paláce“ reprezentovaly v naprosté většině struktury starší než je stavba. Je zřejmé, že funkčně s „palácem“ nesouvisely. Největší pozornost byla věnována objektům v superpozici se stavbou. Z nich nejdůležitější poznatky přinesla jáma 346, překrytá zdivem stavby v blízkosti jejího jihovýchodního

nároží. Jáma, která plnila patrně určitou technologickou funkci při stavbě „paláce“, byla asi těsně před zahájením stavby zasypana, její výplň byla v horní části zpevněna maltovým pasem a poté překryta zdí „paláce“. Vzhledem k datování nejmladší keramiky ze zásypu jámy 346 lze stavbu „paláce“ klást nejspíše až do pokročilé 2. poloviny 9. století.

Cennou stratigrafickou situaci se podařilo dokumentovat v těsném východním sousedství „paláce“, kde paralelně s východní stěnou stavby probíhal (palisádový?) žlab z doby současné s palácem nebo ji těsně následující. Jeho linii respektovala skupina hrobů, které patří patrně k nejmladším středohradištním hrobům v Mikulčicích (srov. Kouřil 2006). Naopak hroby uvnitř „paláce“ se zdají být starší než vlastní stavba.

Poloha „paláce“ jako původně asi nejvyšší přirozené místo akropole a celé mikulčické aglomerace hrálo s velkou pravděpodobností významnou roli v urbanismu předvelkomoravského i velkomoravského osídlení lokality. V této souvislosti nelze vyloučit ani možnou sakrální funkci místa, kterou s menší či větší mírou fantazie předpokládali L. Konečný (1978) a Z. Klanica (1988). Bližší určení funkce stavby je otázkou celkového vyhodnocení výzkumu a zpracování problematiky residenčních staveb raného středověku.

Lumír Poláček, Jaroslav Škojec

Literatura

Klanica, Z. 1988: Slovanský templ, palác a kostel. In: *Rodná země. Sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc.* Brno, 156–167.

Konečný, L. 1978: Emporové rotundy s válcovou věží. *Umění* 26, 385–408.

Kouřil, P. 2006: Zu einigen Äußerungen der materiellen Nomadenkultur auf dem Mikulčicer Burgwall. *Přehled výzkumů* 47, 69–76.

Poláček, L. 2010: Die Kirchen von Mikulčice aus siedlungsarchäologischer Sicht. In: L. Poláček, J. Maříková-Kubková (eds.): *Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle. Internationale Tagungen in Mikulčice VIII*, Brno, 31–55.

Poulik, J. 1975: *Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských*. Praha.

Resumé

Burgwall Mikulčice-Valy, Hauptburg, Grabung „Palast 2010“ (Nr. 86). Alt- und mittelburgwallzeitliche Periode. Burgwall, Siedlung, Gruber. Überprüfungsgrabung.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

Intravilán obce, p. č. 19. Raný středověk až novověk. Sídliště, vesnice, usedlost. Záchranný výzkum.

Od června do září 2009 proběhl záchranný archeologický výzkum na pozemku p. č. 19 v centru obce Mikulčice, který byl vyvolán stavbou rodinného domu manželů Svobodových. Plošný odkrytí se uskutečnil v dvorní části někdejší zemědělské usedlosti, kolem souřadnice 48°49'5.721"N a 17°3'9.564"E (WGS-84). V květnu a

červnu 2010 pokračoval výzkum dokumentací při výkopu přípojek inženýrských sítí.

Při výzkumu se podařilo zachytit pravěké i raně středověké osídlení, zastoupené převážně keramikou obsaženou v mocné kulturní vrstvě, spočívající na písčitém podloží (srov. kapitola Doba bronzová, Doba železná). Lokálně byl zaznamenán i výskyt většího množství drobných fragmentů surového jantaru. Zahloubené sídlištní objekty se zde ve větší míře vyskytují již od přelomu 12. a 13. století. Ve zkoumaném prostoru se dále podařilo objevit z pozdního středověku až raného novověku dvě zahloubené stavby, zásobní jámy a řadu dalších drobnějších zahloubených objektů. Jedna pozdně středověká zásobní jáma, z poloviny zasahující pod sousední dům, obsahovala drobnou plastiku koníka z jemně plavené hlíny (obr. 80). Z výzkumu pocházejí také 2 pražské groše Václava II. a neporušený džbán ze 14.–15. století.

Ve výkopu pro kanalizační přípojku se podařilo objevit soubor gotických a renesančních kachlů. Kachle pocházejí minimálně ze dvou kamen. Většinu tvoří renesanční komorové kachle, jejichž čelní vyhřívací stěny zdobí reliéf s heraldickým motivem. Jedná se patrně o upravený erb vladyckého rodu Prusinovských z Víckova. Římsové kachle jsou doplněny cimbuřím. Komorové reliéfní kachle doprovázely zlomky kachlů nádobkových. celý soubor lze datovat již do 16. století. Několika zlomky a jedním rohovým kachlem jsou zastoupena kamna gotická. Kachle s motivem sv. Jiří, který sedí v sedle koně a kopí probodává draka, je možné datovat do 15. století.

Dále výkopy přípojek narušily mělké základy obytné části raně novověkého domu, vyzděné z nepálených cihel, a novověký zaklenutý sklep z pálených cihel.

František Kostrouch

Resumé

Mikulčice (Bez. Hodonín), Innenbereich der Gemeinde, Parz. Nr. 19. Frühmittelalter – Neuzeit. Siedlung, Dorf – Bauernhof. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

„Trapíkov“. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V priebehu mesiacov máj, jún, november a december roku 2010 realizovala mikulčická expozitúra Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i. predstihový archeologický výskum na polohe „Trapíkov“ v katastri obce Mikulčice (plocha M17). Potrebu výskumu na uvedenej polohe vyvolal stavebný zámer Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i. V dotknutom priestore je plánovaná výstavba novej budovy mikulčickej expozitúry Archeologického ústavu Brno. Z hľadiska geológie a geomorfológie skúmaného priestoru je rozhodujúca skutočnosť, že sa nachádza na pieskovej dune uprostred údolnej nivy rieky Moravy. Duna „Trapíkov“ leží 1 km západne od archeologického náleziska Mikulčice – Valy (Poláček, Škojec, Havlíček 2005). Z hľadiska historických interpretácií ide teda o priestor, ktorý prestavoval najbližšie hospodárske zázemie včasnostredovekej sídliskovej aglomerácie Mikulčice-Valy (Hladík v tlači; Poláček 2008).